

EHUko zuzenketak: mailak eta motak

IÑAKI UGARTEBURU GASTAÑARES

Sarrera

Zuzenketa-lana ez da gaurko zeregin edo ardura berria; aitzitik, aspalditik ageri da idazte-lanari lotua, baina are gehiago, argitalpenari eta itzulpenari.

“El carro Phebeo despues de auer dado mill y quinientas bueltas en rueda: ambos entonces los hijos de Leda a Phebo en su casa tienen posentado: quando este muy dulce: y breue tratado despues de reuisto y bien corregido con gran vigilancia: puntado y leydo fue en Toledo impresso & acabado”.

“Alonso de Proaza: corrector dela impresion al lector” [La Celestina]

Hiztun arruntaren intuizioak harrigarri deritzo maiz zuzenketa-lanari. Izan ere, edonork pentsatuko du aski dela ongi idaztea, zuzendu beharrik ez izateko. Baina idazte-lana bere osotasunean ezagutzen duenak ongi daki ezinbestekoa dela zuzenketa-lana ere, zenbait egoera eta eragile gogoan hartuta. Alde baterik, ez da harrigarria idazleak era askotako hutsak egitea (ortografian, konbenzio grafikoetan edo usadio eta erabilera es-

tandarretan), baita jardutezko hutsak egitea ere (tekleatze orduan gertatuak, adibidez). Horiek guztiak zuzentzeko baziren lehen ere katalogo edo eredu-zerrenda. Baina huts eta errakuntzez gain, idazleak sortu duena moldatu egin behar izaten da, irakurlearen beharretara egokitzeko (ikertzaile baten zabal-kunde lana, esate baterako, adin edo berezitasun jakin batzuk dituen irakurleari zuzendua egotea komeni da), lan horren edo esparru bateko argitalpenen koherentzia eta estilo bateratasuna gordetzeko, eta abar.

Gainera, euskarazko lanetan arreta handia jarri behar da zuzenketa-lanetan beste zenbait arrazoiengatik. Argitaratze lanetan maiz izango ditugu batere euskararik ez dakiten arduradun eta langileak (lerro-jauzien arteko silaba-banaketa bera ere zaila da kontrolatzen, maiz eta sarri) eta, ondorioz, azken muturreraino eraman beharko dugu gainbegiratze lana. Bestalde, euskarazko argitalpenen merkatuaren berezitasunak ere kontuan hartu behar ditugu; izan ere, arlo batzuetan (oinarrizko irakaskuntza, unibertsitatea, administrazioa) ohi baino ugariagoa

da itzulpena eta, jakina, halakoetan ugari dira hutsak eta errakuntzak, testuen berezitasunagatik, itzulpen lanak dakarren hizkuntza kodetze eta deskodetze prozesuen konplexutasunagatik, eta abar; hau da, idazle onak ez ezik, itzultzaile onak eta itzulpenak zuzentzeko prestatuak egongo diren zuzentzaile trebeak beharko ditugu egoera horretan. Kontu hori ere, ez da euskarari bakarrik dagokion arazoa, egoera horretan dauden hizkuntza eta egoera soziolinguistiko guztiena baidzik.

“...procure que estos tratadicos Españoles, se imprimiessen con nuestros nuevos caracteres. Pero siendo la primera prucua que hazemos en esta lengua, no nos fue possible vsar de tanta diligencia, que el author no hallasse muchas faltas, asi en la orthografia, conjunction de letras, y separation de partes: como en la permutation de vocales. En los quales yerros suelen facilmente caer los que componen y corrigen libros en lenguas que no les son tan familiares, como la suya materna.

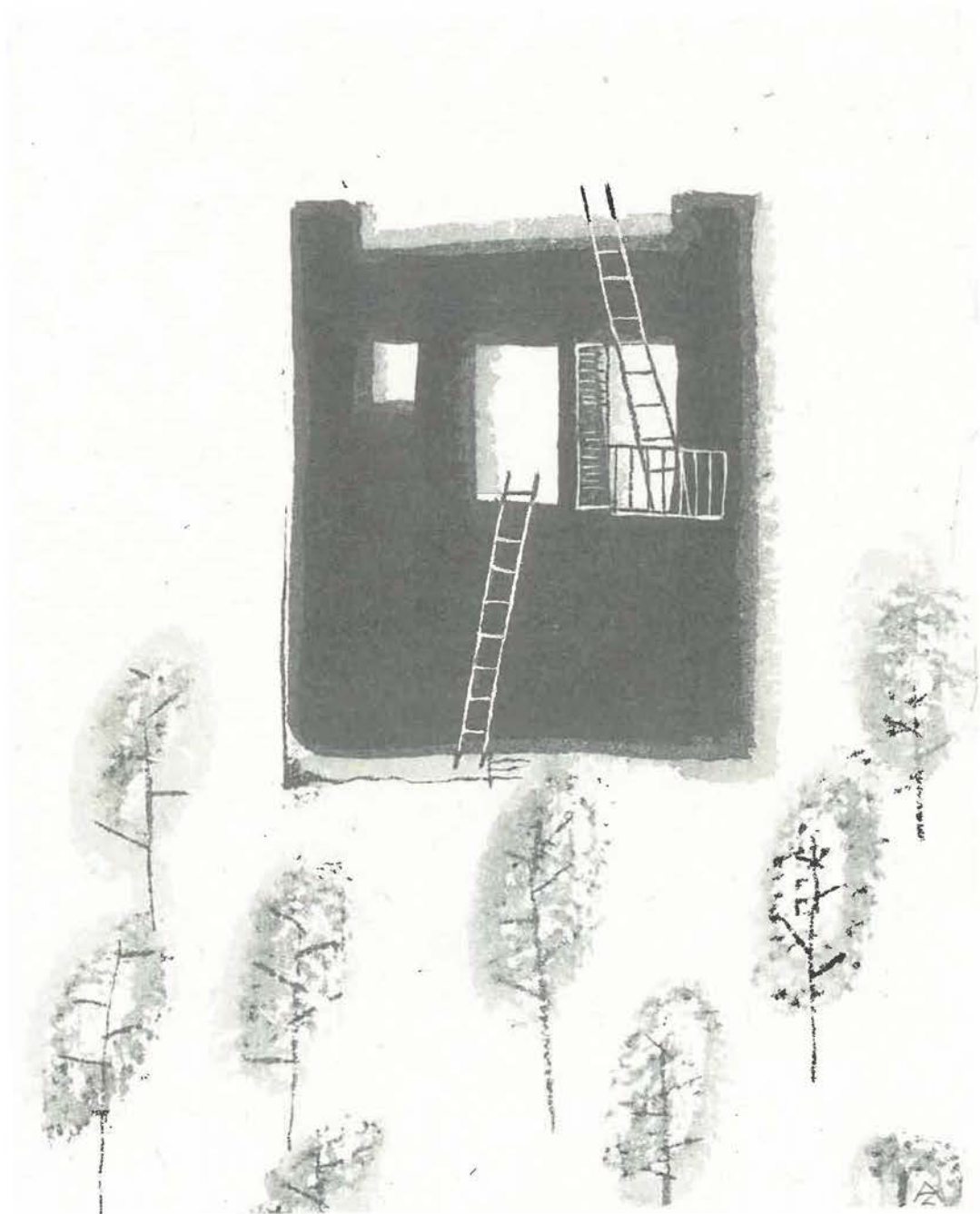
Reglas gramaticales. Antonio del Corro (1586)

Baina, agian, euskararen egoera bera dugu arazorik larriena. Izan ere, egilea edo itzultzailea ez ezik, irakurlea hartu behar dugu etengabe gogoan: euskararen egoera diglosiakoan inoiz eta inon baino premia handiagokoa gertatzen da testu egokia osatzea. Hau da, testu zuzena behar dugu, baina baita testu ulergarria ere, edo, beste era batera esanda, euskal hiztun edo erabiltzaile estandarren intuizio linguistikoarekin bat datorren testua osatu behar dugu. Eta, ziur aski, testu egokien beharra orduan eta handiagoa izango da, zenbat eta gaia edo gaia jorratzeko modua ezohikoagoa izan, edo erregistro neutro arruntetik urrunagokoa. Testu tekniko espe-

zializatuak edo euskarri informatiko eta ikus-entzunezkoetara egokituak dira maiz lan handiena emango digutenak.

Hizkuntzaren inguruko arauak

Zuzentzailearen lehen zeregina hutsak zuzentzea da. Nahiz eta zuzentzaileak huts formalak eta hizkuntzaz kanpokoak ere zuzendu behar dituen, hizkuntzari dagokionaz arduratuko gara hemen batez ere. Baina, zer zuzendu behar du delako zuzentzaile horrek? Zuzentzeak epaitzea dakar lehenbizi, zer den zuzena eta zer den okerra bereiztea, edo zer den egokia eta zer den desegokia bereiztea, alegia. Eta horretarako neurketa moduko bat egingo dugu, testuaren kalitatea neurtuko dugu: beti egongo dira hutsak, baina onargarritasun maila jakin bat jarriko dugu, hutsen zenbatekoaren eta nolakotasunaren arabera. Zuzentze lanari ez ezik, itzulpenari, itzulpen automatikoaren errentagarritasunari edo testu batzuetan erabili beharreko zuzenketa modu edo prozedurari ere badagokio onargarritasunaren kontzeptua. Nekez onartuko dugu itzulpen automatikoa, baldin eta sortu den testua zuzentzeak dakarren kostua (gastua, azken batean) itzulpen lanaren kostura hurbiltzen bada; eta nekez onartuko dugu zuzenketa-lana zuzentzaile bakar baten esku uztea, urrats horren ondoren, beste zuzenketa bati ekin beharrean baldin bagaude. Hori dela eta, bat baino gehiagok pentsa dezake Xuxen eta haren antzeko zuzentzaile ortografikoekin konpon daitekeela arazoa, zuzenketaren lanik astunena zuzenketa formal grafiko eta ortografikoa delakoan (gaur egun beti dugu halako lanak automatizatzeke joera, kostuak murriztu eta denbora irabazteko). Eta alde batetik aitortu beharra dago

maria

orain arte baino diziplina handiagoa lortu behar harko genukela, idazle eta testu sortzaileek zuzenketa ortografikoaren alderdirik oinarrikoena zuzentzaile ortografikoaren bidez beti egin dezaten (dena den, ezinbestekoa litza-teke horretarako orain arte behar bezala bideratu ez den prestakuntza lana, hezkuntza sisteman bertan hasita: zuzentzaile ortografikoa zer den, nola erabili behar den, zertarako balio duen eta zertarako ez duen balio, zalantzazko kasuetan nola jokatu behar den edo tresnaren fidagarritasuna zenbaterainokoa den). Baina bestetik, argi adierazi behar dugu ez dela zuzenketa grafiko formala gaurko euskarazko testuetan lanik handiena ematen diguna. Izan ere, duela urte batzuk baino askoz zabalagoa den euskarazko testuen merkatuan ezin esan daiteke testu sortzaile guztien hizkuntza-gaitasuna (erabilerarik egokiena ezagutzeko eta hautatzeko gaitasuna) behar bezalakoa denik: maiz ditugu zalantzak, zuzentasunaren nahiz egokitasunaren ingurukoak eta ez da beti erraz esaten zein den testu zuzenaren edo testu egokiaren erudia.

Aipatu berri dugun onargarritasuna arauri lotua dago lehenbizi, baina ikuspuntu praktikoa batetik ongi bereiztea komeni da hiru arau edo esparru: arau akademikoa, ereduak eta hizkuntza araua. Hiru arau horien artean akademikoa da errazena aplikatzen edo zuzentzen: ortografia, euskara estandarri dagozkion aditz edo deklinabide paradigmatak formak, euskara baturako egin den euskalkien arteko hautua, eta abar. Gaur egun ez da hori guztia lan handia, zuzentzaile ortografiko eta antzeko tresnez gain (hiztegi aplikatuak, itzulpen memoriak), estandarri dagozkion azken arauak ere eguneroko azter eta irakur baitaitezke Interneti es-

ker. Baina, jakina, euskara dagoen egoeran maiz hartu behar dira erabakiak, arautu gabe dauden egitura eta erabileren inguruan (Hiztegi Batuak oraindik erabaki ez dituen hitzak hiztegi orokorreko, esate baterako, hiztegi espezializatuak hitz edo esapideak, baita beste erabaki arbitrario batzuk ere: ortotipografia, eta abar). Eta erabaki horiek hartzeko orduan ezinbestekoa da ereduren bat gogoan hartzea; horretarako, beste hizkuntza arauekin jokatu den bezala jokatzeko komeni da: nagusiki, erabilerari begiratu behar zaio, nahiz eta badakigun ereduak erabilerari non den zehazteko orduan, nahitaezkoa dela erabilerari horren deskribapen egokia.

Edonola ere, euskaraz idazteaz ari garela, ezinbestekoa dugu hizkuntza araua kontuan hartzea. Hau da, euskararen eta, batez ere, euskaldunen egoera soziolinguistikoaren ondorioz, maiz izan ohi du idazleak edo zuzentzaileak zalantza. Egoera idealean bat datoz hizkuntza araua, erabilerari eta hizkuntza egokien deskribapena (gramatikaren formalizazioa), baina hiztun komunitatea halako edo bestelako gaitasuna duten hiztunek osatzen dutenean, eta hiztun horietako askok inguruko hizkuntza batean dutenean hizkuntza gaitasunik sendoena, ez da harritzekoa maiz zalantza eta eztabaida sortzea idazle, itzul-tzaile edo zuzentzaileen artean.

La pérdida de la conciencia, por parte de los más puristas, del carácter de incorrección que aqueja a un giro sintáctico o una palabra, es un factor que contribuye a que se tomen por correctos usos que, desde el purismo estricto, se considerarían como incorrectos.

Emilio Lorenzo.
"El español en la encrucijada" (Espasa, 1999)

Baina araua eta erabilera ez daude kontrajarriak, bat datoz eta sistema osatzen dute. Izan ere, araua bera konbentzio soziala da eta hizkuntza gaitasunean (intuizio linguistikoan) du oinarri. Hizkuntza gertaeren deskribapen eta azalpenerako, erabilera deskribatu behar da, bai lexikoarena (hiztegia) bai morfosintaxiarena (gramatika). Eta deskribapen horren aplikazioetako bat izango da erabilera zuzena eta okerra bereiztea. Horretarako, erabilera onargarriak eta ez-onargarriak bereizteko, zenbait irizpide erabili ohi ditugu:

- a) irizpide linguistikoak
  - kontzeptuarekiko egokitasuna (tasun semantikoak)
  - egokitasun fonetiko eta ortotipografikoak (tasun formalak)
  - egokitasun morfosintaktikoa (tasun morfosintaktikoak)
  - beste batzuk (etimologia, eufonia, ekonomia...)
- b) irizpide ez-linguistikoak
  - maiztasuna (edo erabilera)
  - beharra (neologia)
  - erabilgarritasuna eta ezargarritasuna
  - beste batzuk (ohitura, gizarte egoera eta ikusmoldea, prestigioa)

Hau da, zuzen eta egokiak izango dira kontzeptura egokitzen diren erabilerak, idazkera egokia dutenak (euskara estandarrenak, esate baterako, testua euskara estandarrean idazten ari bagara, edo testu horren jasotzaile eta inguruari idazkera estandarra egokitzen zaiola uste badugu), eta abar. Aldi berean, onargarriagoak izango dira ohiko erabilerara egokitzen diren formak, behar jakin bati erantzuten diotenak edo erabilgarri gertatzen direnak (forma berriez ari bagara).

Gaur egun, hiztun eta idazle gehienek onartzen dugun akademiaren araua ere konbentzioa da, baina beste era batekoa: konbentzio arbitrarioa da, erabakiak hartzeko eskumena onartzen zaion giza talde batek erabakia. Arau hori hitzarmenean oinarritua dago eta ez da, nahitaez, linguistikoki motibatua. Baina, bestalde, ez da nahierara ezarria, aitzitik oinarri sendoa du, hizkuntza egitasmo zabal baten barruan.

Erraz aurki daitezke aipatu berri ditugun kontu horiek aztertzeke adibideak ohiko testuetan. Gaur egun, intuizioak intuizio eta erabilerak erabilera, Euskaltzaindiak arautua du "merezi" aditzaren erregimena eta erraz ekingo dio zuzentzaileak *"Merezi zuen biltzar hartara joateak" eta antzeko esaldiak zuzentzeari (arauak hala agintzen duelako, nahiz eta, berez, hizkuntza araua den zuzenketa-aren oinarria, ez erabilera estandarreko akademi arau arbitrarioa). Beste horrenbeste gertatzen da erdal kutsuzko kalko nabarmenekin (Hiztegi Batuak halakoen aipamen espliziturik egin ez arren): *"*Gai desberdinak* ikasiko ditugu ikastaro honetan", *"*Arazoa* ongi *ikastea* komeni da, erabakia hartu aurretik". Baina beste batzuetan zailago gertatzen da aldaketa diakronikoaren eraginpeko formen artean bereizi eta mugak jartzea ("Eskolak erakusten / Eskolak ematen / *Klaseak ematen"), erabilera dialektal eta estandarren onargarritasun mugak zehazten ("Ez dakit etorriko bada"), aski aztertu gabeko formen erabilera-mugak ongi zehazten ("Mendira bihar joango gara, eguzkia egitekotan"), eta abar.

Horrela, ez dirudi honako esaldi hauek egokiak direnik:

"Ikaskuntzaren testuinguru berria ezaugarritu eta bereizten duen zerbait ..."

[Ikaskuntza-testuinguru berriaren ezaugarri eta bereizgarri...]

“Sare gizartearen ikaskuntza testuinguru berri honetan...”

[Sare-gizartearen ikaskuntza-testuinguru berri honetan...]

Gainera, zail da testuinguru berezietako erabilerak ongi aztertzen eta erabakitzen: esate baterako, egiteko dago oraindik *behar [du]* aditza ergatiborik gabe erabili ohi den testuinguruen deskribapen zehatza.

“Gatazka gaintitzea izan behar du bigarren trantsizioaren helburua”. (Berria egunkaria, 2004-03-31, 9. or.)

“Gauzak izendatzea oso garrantzitsua da, baina izen horien oinarriak agertzea ere ezinbestekoa dela jakitun, Azpeitikoak Urrestillari lilura kentzen saiatu ziren, eta hortik sortua izan behar du izenaren beste argibidea: herriaren erdian bi erreka batzen direla ikusirik, Urrestilla ur-istila adierazten duen izena dela”. (*Urregilearen orduak*; Pako Aristi; Erein, 1998).

“Errito bat izan behar du hilgaiari tabakoa eskaintzea. (*Nik ere germinal egin gura nuen aldarri*; Koldo Izagirre; Elkar, 1998)”.

“—Tira, Miss Flynn, nolana ere kontsolamendu handia izan behar du zuentzat ahalegin guztiak egin dizkiozuela jakitea”. (*Dublindarrak*; J. Joyce; Irene Aldasoro itz.; Alberdania, 1999).

“Gogorra izan behar du gero Vesubioren magalean bizitzea, jakinik luraren erraiak noiznahi den kolera daitezkeela eta lehert...” (*Lur bat haratago*; Joan Mari Irigoien; Elkar, 2000).

Eta zail gertatuko zaio zuzentzaileari, besteak beste, akademiak erabaki gabeko alderdi formalen inguruko erabakiak hartzea eta haietan koherente agertzea. Nola idatz daiteke, esate baterako, “diru(-)laguntza” hitz elkartua? Pentsa daiteke, Euskaltzaindiaren gomendio eta erabakien arabera, banatuta edo

marrarekin idatzi behar dugula, baina lexicalkizatutzat hartuz gero, lotuta ere idatz genezake. Hain zuzen ere, erabilera aztertu besterik ez dugu, erabiltzaileek zalantza egiten dutela ikusteko (idazle batek berak bi edo hiru eratarata ere idatzi ohi du):

ITXARO BORDA [dirulaguntza, diru-laguntza]; XABIER MENDIGUREN ELIZEGI [dirulaguntza]; PELLO SALABURU [dirulaguntza, diru laguntza]; IBAN ZALDUA [dirulaguntza]; XABIER MONTOIA [dirulaguntza]; JON ALONSO [dirulaguntza]; JAVI CILLERO [dirulaguntza]; JOSE MORALES [diru-laguntza]; JOXEMARI URTEAGA [dirulaguntza]; ANITON OLANO [dirulaguntza]; JON ARRETXE [dirulaguntza]; GOTZON GARATE [diru laguntza]; UNAI ELORRIAGA [diru-laguntza, diru laguntza]; JANBATTITT DIRASSAR [diru-laguntza]; PAKO ARISTI [diru laguntza]; JOXE AUSTIN ARRIETA [diru-laguntza]; erakundeak INTERNETen (Euskadi.net, Bizkaia.net, Alava.net, Hezkuntza.net, Gipuzkoa.net, Eusko Ikaskuntza...) [diru laguntza, diru-laguntza, dirulaguntza]; egunkari-astekariak (Berria, Argia) [dirulaguntza, diru laguntza, diru-laguntza].

Lexikoari dagokionez, bi dira arazo-iturri nagusiak. Alde batetik euskara batu estandarren finkatzea eta estandarizatzea. Neurririk handienez Euskaltzaindiaren Hiztegi Batuak betetzen du esparru hori, baina badirudi euskal letren merkatua hiztegi estandarra baino arinago doala eta nekez aurki daitezkeela Hiztegi Batuan (bigarren itzulia ia hasi berri den honetan) egunetik egunera sortzen diren zalantzei erantzuteko moduko argibideak. Edonola ere, aitortu behar dugu Hiztegi Batuak primeran erantzuten diola merkatuari, metodologiari, helburuari eta produktuaren ekoizpenari dagokionez; izan ere, Hiztegi Batuaren ezaugarri nagusien ze-

rrenda laburra osatzen badugu, erraz ikusiko dugu euskararen inguruko hizkuntzen hiztegi akademikoek ez bezalako eredu aurkezten duela. Hona ezaugarri horiek:

- Akademiaren hiztegia da. Hau da, gizarteak, oro har, onartzen duen eskumena baliatuz akademiak eredutzat sortzen duen hiztegia; ondorioz esango dugu, salbuespenak salbuespen, hiztunek gogo onez onartzen dutela hiztegi horren epaia.
- Hitzen forma batuak erabakitzen eta biltzen dituen hiztegia da. Hain zuzen ere hori izan da urte askoan euskara estandarra erabili nahi zuten idazle, itzultzaile eta zuzentzailek behar zuten tresna edo eredu. Arazoa, jakina, bestelakoa dugu: erabaki beharra dago noiz eta non erabili behar den euskara estandarra eta noiz eta non aldaerak, erabaki beharra dago (literaturan, esate baterako) noiz eta nola hautsi daitezkeen arauak era koherentean, hizkuntza eralda eta eredu berri adierazkorak sortzeko, eta abar.
- Hiztegi Batua arau-emaile da, eta izaera horren ondorioz erabili ohi diren markek (*b.*, *e.*) buruhauste ugari sortuko diote zuzentzaileari, marka horien balioa (testuinguruaren arabera) eztabaidagai gertatzen baita maiz.
- Hiztegi Batua oinarritzakoa da, eta orain biltzen dituen 20.000 hitz inguru horretatik 40.000ra iritsita ere, laburra izango da idazle edo zuzentzailearentzat. Hain zuzen ere, zuzentzaileak arakatu beharko du hiztegia eta inplizituki adierazten diren irizpide orokorak formalizatu eta aplikatu.
- Oro har, hitzen ezaugarri formalak biltzen ditu Hiztegi Batuak. Baina, nahiz eta batzuetan bestelako tasun edo ezaugarriak ere adierazten dituen, beste horiek dira (semantikoak eta sintaktikoak) euskarazko testuetan erabakitzen zailenak.
- Hiztegi estandarrek ez du definiziorik ematen: taxonomiako izen zientifikoak dira landare edo animalien izaera zehatzaren berri ematen diguten elementu metalinguistiko bakarrak (*Quercus coccifera*)
- Maiz erabiltzen dira euskalki eta soziolekto markak (Heg), baita erabilera markak ere (g.g.er.), informazio didaktikoa (* markak) edo beste jakingarri batzuk (Sin., etc.)

Hori guztia dela eta, erraz esan daiteke Hiztegi Batua, besteak beste, hiztegi didaktikoa dela eta aplikazio ezin zuzenagoa duela zuzentze-lanetan, baldin eta haren inguruan hartuko diren erabakiak era koherentean hartzen badira.

Baina testu askotan bestelako hitzak izan ohi dira arazo-iturri, espezializatuak, Hiztegi Batak jaso eta erabaki ohi ez dituenak, alegia. Hain zuzen ere, azken urteetako euskalgintzan beste esparru batzuek izan dute lehentasuna eta azken urteetan baino ez da gutxieneko adostasuna lortu hiztegi espezializatua erabakitzen hasteko (baita testu espezializatuetakoa arazo diskurtsibo, komunikatibo eta morfosintaktikoak ere). Gogora dezagun beste lan batzuk direla testu berezien estandarizazio-lanetarako oinarri, besteak beste, corpusgintza eta gramatika deskribatzailea osatzea. Beste era batera esanda, hiztegi deskribatzaileak (OEhk) eta cor-

pusetan oinarri hartuta osatu den hiztegi estandarrek lexikoaren zuzenketa erraztu badute ere, lexiko espezializatua ez da oraindik integratu gaurko argitalpen estandarren sisteman eta noraezean ibili dira maiz zuzentzaileak, halako arazo lexikoen aurrean.

Arazoa, jakina, lexikografoena izan da, zuzentzaileena baino lehenago eta arazoaren oinarrian egoera soziolinguistiko berezia dugu. Aspaldi azaldu zuen arazoa K. Mitxelena euskalgintza aztoratu zuten adierazpen ezagun haietan.

Hay que atenderla [demanda de traducción al euskera] pero tenemos el derecho a esperar y el deber de exigir, que respuestas improvisadas no causen estragos en la lengua. La actual corriente de traducción del castellano (que es, creo, la lengua fuente en el 95% de los casos) al euskera es la prueba de la más obyecta dependencia lingüística.

...

Porque no son solamente los léxicos especializados los que están en relación unos con otros, sino que es la totalidad del léxico, incluida su parte esencial, las palabras de uso general y común, la que está interrelacionada. Va a resultar que el lenguaje menos cultivado, el de la matemática, el de la física, etc., va a dictar la ley allí donde la lengua está mejor trabajada.

K. Mitxelena, 1981

Gerora, Miren Azkaratek labor eta argi azaldu zituen lexikografia espezializatuaren oinarritzko irizpideak, hitzak hautatzeko orduan kontuan hartu beharrekoak:

- Hiztegi estandarrean erabili direnen antzekoak
- Kasu egin behar zaie maileguci:
  - Baldintza: gaztelaniaz eta frantsesez erabiliak
  - Nazioarteko erabilera aztertu

- Nazioarteko arau eta estandarizazio mailak aztertu
  - Gaztelania, frantsesa, ingelesa
  - Europako beste hizkuntza batzuk

(*Terminologia lanerako irizpideak*
AZKARATE 1997: 249-272)

Zuzenketa-lana

Hitz gutxitan esan daiteke zertan den zuzentzailearen lana: testu jakin bat eredu jakin baten arabera egokitzea, halako edo bestelako inguru batean. Hiru alderdi horiek aztertu beharko ditugu, beraz: zuzentzaileak jasotzen duen testuaren nolakotasuna, zuzenketa garaian gogoan dugun eredu eta lan-inguru.

1. Zuzentzailearen lana

Egia esan, ez da erraza zuzenketa-lanaz bere osotasunean hitz egitea, oso era desberdineko jardunak biltzen direlako zuzenketa deritzogun horren barruan. Horrela, ez da gauza bera jatorrizko lanak edo itzulpenak zuzentzea; literatura testuak, administrazio-koak edo teknikoak; euskarri edo itxura baten edo besteak zuzentzea (liburuak, aldizkariak, eskuliburuak, gutunak, txostenak, iragarkiak...).

Bestalde, zuzentzaileak maiz bete behar ditu era askotako lanak: hizkuntza-zuzenketa, estilo-zuzenketa, argitaratze-zuzenketa eta, beraz, idazkera eta estiloa ez ezik, beste erabaki eta lan batzuk ere hartu behar ditu bere gain (ortografia arazoaren bateratzea, aurkibide tematikoak osatzea, inprenta probak zuzentzea...).

Horretarako, helburu bakoitzaren araberrako neurriak hartuko ditu gogoan zuzentzaile-

leak: akademiaren araua betetzen den aztertzea, ortotipografia arautegia erabakitzea, argitalpenaren edo eremuaren arabeko estilo liburua osatzea, testuaren irakurgarritasuna aztertzea... Hona hemen, adibidez, Cordial frantses hizkuntzako zuzentzaileak testuen irakurgarritasun indizea kalkulatzeko kontuan hartzen dituen irizpideak:

- testuan ageri diren hitz ezezagunen (ezohikoen) ugaritasuna
- hiztegieta ageri ez diren hitzen ugaritasuna testuan
- esaldiaren batez besteko luzera
- oinarrizko hiztegieta hitzen kopurua (Cordial zuzentzaileak 3.500 hitz dituen G. Gougenheim-en "Dictionnaire fondamental" aipatzen du oinarritzotzat)
- juntagailuen ugaritasuna
- aposizioen ugaritasuna
- partizipiozkoen ugaritasuna
- esaldi-egituraren konplexutasuna (mendekoen proportzioa, eta abar)
- izen abstraktuen ugaritasuna (izen konkretuen, giza izenen eta animalia-izenen aldean)
- hitz polisemikoen ugaritasuna (monosemikoen aldean)

2. Zuzenketa motak

- Zuzenketa pragmatikoa. Testua irizpide jakin batzuen arabera zuzentzen du eta ez dago egilearen eta zuzentzailearen arteko harremanik. Testuinguruak berak agintzen du eta testuaren azken orrazketa egiten da halakoan, argitaratu aurretik. Ezinbestean, halako zuzenketa egin behar zuten da batzuetan baina egile edo itzultzailearekin batera harremanik ez izateak zenbait arazo eta oztopo jartzen ditu, batez ere hitz, esapide, egitura edo pasarte batzuk interpretatzen asmatu beharra.
- Zuzenketa didaktikoa. Halakoetan, zuzenketak (betiko zuzentzaileak testuan gorri markatu ohi dituen egiturak) eta proposamenak bereizten dira. Azken erabakia idazle edo itzultzailearen esku, edo zuzentzaile eta argitaratzailearen esku egon daiteke, bien artean erabaki dutenaren arabera. Oro har, badira erabaki batzuk egileak hartuko dituenak eta beste batzuk zuzentzaileak ezarriko dituenak. Egoera horretan, zuzentzaileak zuzenketa arrazoiak azalduko ditu (gramatika, hiztegia, erabilera estandarra...) eta, zenbaitetan, egilearekin negoziatuko du azken erabakia. Jarduera horrek egile nahiz zuzentzailearen jarrera konstruktiboa eskatzen du, bereziki, agramatikaltasunetik aparteko zuzenketak egitean, testuaren irakurgarritasuna eta egokitasun estilistikoa bilatzeko.
- Zuzenketa automatikoa. Euskaraz dugun Xuxen zuzentzaile ortografikoa erabiltzea ia ezinbestekoa da testu-zuzenketa, baina beti ere bi kontu ahaztu gabe. Alde batetik, hutsa da Xuxenekin egingo dugun lana, benetan egin behar dugun lan osoaren aldean, eta ez dago pentsatzerik zuzentzaile ortografikoa erabili delako testua ongi dagoenik. Bestetik, ezin dugu ahaztu Xuxenek iradokizunak baino ez dizkigula eskaintzen gehienetan eta gure esku dagoela erabakia, batez ere, zuzentzaileak ezagutzen ez dituen hitzen inguruan. Bestalde, testu tekniko eta espezializatu batzuetan hitz asko izan daitezke zuzentzaileak ezagutuko ez dituenak eta, alde aurretik, tresnaren errentagarritasuna aztertu beharko dugu, lan horri ekin baino lehen. Bi unetan gertatzen da bereziki gomendagarria zuzentzaile auto-

matikoa: hasieran, idazle edo itzultzailearen auto-zuzenketarako, nahiz zuzentzailearen lehen orrazketa formal egiteko, eta amaieran, argitaratu aurretik, azken orduko hutsak ikusarazteko eta zuzentzeko.

3. Zuzenketa-lanaren atalak

Editore lana egiten duenak antolatuko ditu edizioaren atal hauek ere (nahiz eta ez den hori editorearen lan bakarra), besteak beste zuzenketa, begiraltza eta proben zuzenketa. Baliteke hiru atal horiek pertsona bakar baten esku uztea eta aldi berean-edo egitea baina bitan behintzat komeni da bantzea

- a) Zuzentzea (correcting). Zuzenketa-lanaren oinarria irakurketa kritikoa da. Irakurtze lan horretan hiru kezka hauek izango ditugu gogoan:
  - Ea testuak esan nahi duena esaten duen, hau da, ezer ez ote den faltan edo soberan.
  - Ea testuak benetan esaten duen egi-leak adierazi nahi duena (itzulpene-tan gertatzen da arazo hori nabarmenen)
  - Ea irakurleak benetan testuak adie-razi nahi duena ulertuko duen.
- b) Begiratzea eta probak zuzentzea (proof-reading). Nahiz eta maiz zuzenketa eta begiraltza nahasten ditugun, ez dira gauza bera. Bietan berrirakurriko dugu testua arreta handiz, baina ez era berean. Honako honetan, testutik urrundu eta testua bere osotasunean irakurriko dugu, testuan dauden koherentzia arazoak, paragrafoen anto-

lamenduen gorabeherak, kohesio hutsak eta abar. Lan hori gaiari nahiz moldeari dagokionez egingo dugu.

Edonola ere, maiz egiten dira batera zuzenketa eta begiraltza lanak. Hona hemen EBko Estilo Liburuak dioena:

(Work of the proof-readers) The Office's proof-readers initially read and prepare manuscripts with a view to checking the consistency of annotations, grammar and typography throughout the text. They detect any errors, inconsistencies and unclear meanings in order to make the manuscript clear and comprehensible. However, proof-readers are not editors. They are independent regarding the views of the author, who retains control of the substance of the text.

(Preparation of manuscripts) The aim of the proof-readers is to facilitate composition and to eliminate unnecessary extra costs by checking the consistency of notations, grammar and typography throughout the text. They make a thorough and detailed examination of the text and ensure that the house rules have been applied as described throughout this vade-mecum.

Interinstitutional style guide (EB)
<http://publications.eu.int/code/en/en-cover.htm>

Idazketa (edo itzulpena), zuzenketa eta begiraltza bereizteak baditu bere alde onak. Esate baterako, idazte edo itzultze orduan ez dago exonimo baten idazkeraren gorabeherarengatik edo zalantzazko neologismo bantengatik gehiegi kezkatu eta lana eten beharrik. Baina, bestalde, ez dago testua zuzendu gabe begiraleari ematerik ere, testuaren lehen idazketa eta idazketa landua nahasiz.

4. Deontologia arazoak

Berez, zuzenketa-lanak ez dakar —ez luke halakorik ekarri behar— testua berridaztea.

Hutsak zuzenduko dira, esaldi bat edo beste berrantolatu, kohesioa hobetu, testuan dau den koherentzia arazoak konpondu. Baina zuzenketa-lanaz ari garenean ez gara lehen zirriborroaren gainean ezinbestean egin behar den berrirakurketa eta berridazketaz ari; aitzitik, lan hori idazle edo itzultzaileari berrari dagokio. Horregatik, zuzendu behar duzun lana berridatzi egin beharko litzatekeela aurkitzea izan ohi da zuzentzailearen arazorik handienetako bat, besteak beste lan handiagoa izan ohi delako zuzenketa bera, berridaztea edo berriz hutsetik itzultzea baino —ordaina, berriz, askoz txikiagoa, gainera—.

Maiz ikusten dira era honetako testuak (itzulpenak):

Irteera kamioiak (*Salida camiones*)

Hurrengo eraikuntza (*Próxima construcción*)

Horrela itzuli duenak ez du oinarri-oinarizko irakurketa egin eta ez du gaztelaniazko testua deskodifikatu ere. Alegia, ez ditu ulertu “salida (de) camiones” sintagma edo aditzizenez osatutako esaldi osoa (“a construir próximamente” / “próximamente se construirán”) eta itzulpen mimetiko hutsa egin du, beste era batera behar bazuen ere (“Kamioien irteera”; “Laster eraikitzeakoa”). Halakotan errentagarritasunak aginduko du, testuaren zuzenketaren aurrean erabaki bat hartzeko, baina, edonola ere, egileari jakinaraztea komeni da ez dela haren testua zuzendu, berridatzi baizik.

Izan ere, zuzentze lanak badu epaiketa kutsua: zuzentzaileak testua eredu jakin batekin erkatu eta hura epaitu egiten du —inplizituki bada ere—. Eta idazle edo itzultzaileak estimatu egin behar du epai hori, egiten duen lanaren kalitatea hobetzeko neurri ezin eragin-korragoa delako. Epaiketa- eta lankidetzaz-

jardueren artean oreka lortu beharra dago, hutsak eta iradokizunak ongi bereiziz, koherentzia bilatuko duen jarrera konstruktiboa erakutsiz eta izan litezkeen ergonomia eta errentagarritasun arazoak eta mugakizun pragmatikoak ahaztu gabe. Hona adibide pare bat:

The patriot filmaren itzulpena kritikatzeko zuen Javier Mariasek (“*Harán de mí un criminal*”, J. Mariás 2003, Alfaguara) hala ziotelako: “*En nombre del Padre, y del Hijo y del Santo Fantasma [sic: Holy Ghost]*”. Eta arrazoi du, jakina. Baina zuzenketa ez dagokio esaldi horri (ezta, ziur aski, itzultzailearen kultura jakintza eskasari), filmaren hasierako erabakiei baizik; izan ere, *el fantasma* erabaki zen Mel Gibson aktoreak antzezten duen *the ghost* goitizeneko pertsonaiari, eta erabaki harekiko koherente agertu behar izan du itzultzaileak harako esapide hartan: aski litzateke filmaren hasieratik *el espíritu* hautatzea pertsonaiaren goitizentzat, baldin eta horretarako aukera balego eta itzulpen kaskar bat presaka ateratu nahi izan ez balitz.

Edonola ere, ezinbestekoa da zuzentzailearen eta itzultzailearen arteko harremana, itzultzaileak eginiko hutsen azalpena aztertzeko; eta ezinbestekoa da zuzentzailearen eta egilearen arteko harremana, egileak nolabait osatutako testua interpretatzen, deskodifikatzen eta jatorrizko bertsioan ere txukuntzen elkarri laguntzeko.

Esta empresa fabrica un buen producto pero tiene un servicio de ventas que las hunde totalmente.

*Enpresa horrek produktu ona ekoizten du baina erabat alferrik galtzen dituen salmentazerbizua.

(?)*Figuras que ascienden al equipo a la división de honor*

Jokalari hauei esker igo da taldea ohorezko mailara

4. Zuzenketa EHUko Euskara Zerbitzuan

1. Hizkuntza zerbitzuaren antolamendua

EHUko Euskara Zerbitzuak zenbait zeregin ditu, hemen zehaztuko ez ditugunak: eredugintza, testugintza, prestakuntza, zuzenketa, aholkularitza eta abar. Eta, oro har, hizkuntza zerbitzuen integrazioa bilatzen du; izan ere, lotura estua dago zeregin eta jardura esparru horien artean eta batean egiten dena bestean ere baliagarri izan daiteke: zuzenketa-lana prestakuntzarako, aholkularitza lana zuzenketetarako, eta abar. Unibertsitateko hizkuntza zerbitzuen lehen bezeroa irakaslea da, hura delako irakaskuntza eta ikerkuntza lanen oinarri eta erantzule, baita argitaratze lanen sustatzaile ere. Irakasleei eskainitako zerbitzuak, gainera, eragin biderkatzailea izango du, ikasleenganaino iritsiko delako, eta lan horietan, prestakuntzaz gain, argitalpen lanek dute garrantzirik handiena.

Baina unibertsitateko testugintza era askotakoa da —baita beste erakunde batzuetakoa ere—. Unibertsitatean ikerketa lanak argitaratzen dira irakasle eta ikertzaileentzat, zabalkunde lanak ere argitaratzen dira jakintza zabaltzeko asmotan, ikasleentzako materialak prestatzen dira (ahikor eta aldi baterakoak: apunteak, praktiketako gidak...), administrazio testuak prestatzen eta itzultzen dira. Hori dela eta, ez dago jardura, eremu eta egoera horiei guztiei era berean erantzuterik.

2. Testu-zuzenketa EHU: helburuak

Aurreko ataletan esandakoaren arabera, zuzenketak berak dituen helburuak zerbitzuaren beste helburuetan txertatzen dira. Egi-

leek eta itzultzaileek (unibertsitateko irakasleek nahiz bestek) lehen zuzenketa egitea izango da helburuetako bat, besteak beste, zuzentzaile ortografikoa erabiliz; horretarako, prestakuntza ikastaroetan eskainiko dira Xuxen erabiltzen denean agertzen diren arazoei aurre egiteko irizpideak eta bestelako jakingarriak. Edonola ere, testuaren barne koherentzia bilatuko dugu eta, horretarako, egileek estrategia egokiak erabiltzea jarriko dugu helburu. Koherentziak, bestalde, testukoak, egilearena eta jakintza arlo edo esparrukoak ere behar du izan, lexikoari, sintaxiari nahiz beste atalei dagokienez.

Zuzenketaren bidez bultzatuko dugun ereduak orekatua izan behar du, testu teknikoek duten zailtasun bereziari erantzuteko orduan arazoak aztertuko ditugu eta irtenbiderik egokiena bilatu, ez usadio partikular eta erroto gabeetara ezta hiperzuzenketa eta garbizalekeriara jo gabe. Aldi berean, testu teknikoen arazo ortotipografikoak (irudiak, formulak, eskemak...) aztertu eta erabakiko dira, ahalik eta era koherenteenean.

Zuzenketak datu-base batean bilduko dira, prestakuntza lanetan erabili ahal izateko eta zerbitzuaren beste jardurekin erkatu eta integrazteko.

3. Testu-zuzenketaren antolamendua: eskuliburuak

Hasiera-hasieratik ekin behar zaio zuzenketen planifikazioari. Horregatik, ez dago banatzerik zuzenketa-lana eta sortze-itzultze nahiz editatze-argitaratze lana. Edozein irakasle edo egilek proposa diezaioke Argitalpen Zerbitzuari lanen bat argitaratzea baina euskarazko liburugintzan eta testugintzan planifikatua da lanik handiena. Eta planifi-

kazio horrek aukera ematen du erabakiak lehen urratsetik hartzeko.

Alde batera utziko ditugu honako lerro hauetan unibertsitatean eskaintzen diren zenbait aukera (ikasmaterialen zuzenketa eta abar) eta ereduzkotzat hartu nahi ditugun itzulpenak hartuko ditugu aztergai. Euskara Batzordeak erabakia da urtero zenbait liburu itzultzea, eskuliburu tankerakoak edo. Asmoa da goi-mailako jakintzaren esparruan kalitate erakutsi duten eta urtetan erabili ohi diren liburu klasikoak itzuli eta irakasle nahiz ikasleen eskura jartzea.

Horretarako, erabaki beharra dago nor den itzultzaile, liburu hauek zailtasun tekniko ugari baitute (arloko terminologia, gai eta arazoen kontzeptualizazio egitura konplexuak, konbentzio eta ortotipografia erabaki arbitrario ugari, eremukako usadio partikular finkatu samarrak eta abar). Baina ez dirudi zailtasun tekniko horiei itzultzeko orduan aurre egiteko gaitasun espezifikoa duenik espezialistak. Aitzitik, espezialista oso itzultzaile ona —arloko itzultzaile onena, egia esateko— izan daiteke, baldin eta hizkuntza gaitasun handia badu eta itzultzen ongi ikasia eta trebatua bada. Baina ez da hori maiz gertatzen eta horregatik gertatzen da egokiena espezialista nahiz espezialista ez diren artean aukera egitea lehiaketaren bidez. Lehiaketan, besteak beste —edo batez ere— lagin baten itzulpenaren azterketa egiten du Euskara Zerbitzuak eta testu hori itzultzeko gaitasun handiena erakusten duena hartzen da itzultzaile. Orain arteko esperientzian ikusi dugu, oro har, itzultzaileak direla lan horretan trebeenak, testua aztertu (nahiz eta gaiaren kontzeptualizazioari dagozkion arazoak eta interpretatzeko zailtasunak izan), deskodifikatu, berregin eta euskaraz

emateko trebeenak, alegia. Baina aldez aurretik badakigu gaiari dagozkion gorabehera semantikoei-eta nolabait erantzun beharko zaiela. Horregatik izango du itzulpen proiektu bakoitzak bi begirale, itzultzaileak lehen lana egin ondoren jardungo direnak. Gogora dezagun, baina, itzultzailearen lehen lana ez dela lehen idazketa deritzona, lehen idazketa edo itzulpena ez ezik, zuzenketa ere hari dagokio, edo —hori da, jakina, egoerarik onena— itzultzailearekin elkarlanean ari den beste kide edo lankide bat. Beraz, lehen mailako zuzenketa (neurri batean, auto-zuzenketa) egile edo itzultzailearen esku dago (irakasle, egile, enpresa, itzultzaile).

Begirale teknikoak hartuko du orduan testua, atalka, aldez aurretik adostu den egutegiaren arabera. Begirale teknikoa espezialista izango da, gehienetan, gai hori euskaraz irakasten ari dena eta eremu horretako euskarazko testuetan dauden zailtasun eta arazoen jabe dena. Baina begirale teknikoaren lana ez da hizkuntza begiraletza edo zuzenketa. Espezialistak testua irakurri behar du eta ezagutu ea itzultzaileak zertan ez duen asmatu jatorrizkoak zioena jasotzen. Honako izen honetan, esate baterako, bi dira euskarazko aukerak eta espezialistak esan beharko du zein den adiera.

Ciencias y Técnicas de la Navegación, Máquinas y Construcciones Navales

(a) Itsasketa Zientzia eta Teknikak, Itsasontzi Makinak eta Itsasontzigintza

(b) Itsasketa, Makina eta Itsasontzigintza Zientzia eta Teknikak

Lan horrekin batera, lexiko espezializatua ere aztertuko du begirale teknikoak baina espezializazioko testuetan ez da lexiko unitateen alderdi formala arazo-iturririk handiena

(nahiz eta maiz eztabaidatzen diren kalko edo maileguen egokitzapen bihurriak), kontzeptuak azaltzeko hizkuntza bat edo bestek dituen baliabide sintaktiko eta estilistikoaren erabilera egokia baizik.

Hizkuntza begiralearen lana da, bestalde, testua bere osotasunean hartu eta aztertzea, ea ulergarria den, ea argia den, ea zuzena eta araukoa den, ea egokia den, ea tradizio eta usadioa urratzen duen edo ez. Begirale teknikoaren oharrak jaso eta aztertuko ditu: ondoren, ulergarritasuna eta zehaztasuna lortzeko estrategiarik egokienak proposatuko dizkio egile edo itzultzaileari. Hizkuntza begiralea izango da testuaren zuzenketa-lanen azken erantzulea.

Itzultzaileak begiralearen oharrak jaso eta azken zuzenketak egingo ditu. Nahiz eta lanaren erantzulea egile edo itzultzailea den, gogoan hartu behar du argitalpenen (bildumaren, jakintza eremuaren...) koherentzia lortzeko erabakiak bere egin behar dituela. Aldi berean, zuzentzailearen iradokizun eta proposamenak aztertu eta zuzentzailearekin batera erabakiak hartuko ditu.

4. Testu-zuzenketak, testu motaren arabera

Testu guztietan bilatuko da gutxienez testuaren zuzentasuna eta ulergarritasuna. Testu motaren eta testugintza mailaren arabera erabakiko da hortik aurrerakoa, hau da, maila gorenekoetan egingo da azterketarik sakonena eta testu teknikoaren edo itzulpenen arazo bereziei eman dakiekeen erantzuna edo arlo horietarako gomenda litekeen erabilera erabakiko da.

Honako maila hauek bereizi dira EHUko Euskara Zerbitzuaren testugintza-itzulpen-gintzan:

- a) Testugintza eta itzulpen-gintza arloko goi mailako testuak: zientziaren zabal-kunderakoak eta unibertsitateko eskuliburuak. “Zientzia Irakurle Ororentzat (ZIO)” testu-bilduman eta unibertsitate-mailako eskuliburuaren itzulpenetan unibertsitateko egokia era eraginkorra izango den euskara-eredua bilatu eta proposatu nahi da. Horretarako, aurreko atalean aipatu dugun begiralea sistema bikoitza erabiliko dugu. Testu hauen bidez maila horretarako euskara-eredua lortu nahi da eta hutsen zuzenketa gain, estilo aldetiko moldaketa ere egingo da, testuaren antolamendu osoari, fraseologiari, sintaxiari eta lexikoari begira. Bestalde, zuzenketak datu-base batean bilduko dira, itzultzaile, egile edo zuzentzaileen eskura jartzeko.
- b) Ikasmaterialak. Unibertsitateko irakaslearen materialak zuzentzeko orduan zuzenketa didaktikoa dugu gogoan. Hau da, testua zuzentzeaz gain, egileak zuzenketaren berri izatea dugu helburu eta trebatzaile baten bidez zuzenketaren arrazoiaz jabetzea eta testugintza horren kalitatea hobetzea.
- c) Irakasleen “apunteak”: “Testu-orraketa” zerbitzuak testu-zuzenketa arin eta praktikoa du helburu. Halakoetan, gutxieneko zuzentasuna eta ulergarritasuna bilatuko da. Horretarako, alde aurretik adostuko dira ohiko huts eta hizkuntza arazoaren aurreko zuzenketa-lanak eta zeregin horretaz arduratzen denak, zuzentzeaz gain, txostena helaraziko dio egileari eginiko zuzenketa eta proposamenen zerrendarekin. Zuzen-

keta-lan horren asmoa didaktikoa da, txukuntze lana egiteaz gain.

Zuzenketa-lan horietan lau kontu izango dira beti gogoan:

- Zuzenketak hizkuntza araua edo sistema bera gogoan hartuta egin behar dira (zuzentasuna eta adierazkortasuna lortzeko egitura egokienak).
- Zuzenketak testuaren eta egituren egokitasuna bilatu behar du (testuak bete nahi duen funtzioari ongien egokitzen den eredu)
- Zuzenketa egiteko orduan erabilerari kasu egin behar zaio: euskararen ohiko ereduari egingo zaio jaramon, beharrik gabeko berrikuntzak alde batera utzirik eta erabilera estandar zabalen eta errotuenetik aldentzen diren erabilera partikularregiak ere alde batera utzirik. Tresna egokia da horretarako Ereduzko Prosa Gaur testu-bilduma (<http://www.ehu.es/euskara-orria/ereduzkoa>).
- Zuzenketa-lana ahalik eta integratuen izan behar du.

5. Testu-zuzenketa integratua

Testu-zuzenketak koherentea eta errentagarria behar du izan. Horretarako, ezin egokiagoa gertatzen da testu-zuzenketak beste hizkuntza jardunekin batera integratzea. Besteak beste, testu-zuzenketak aholkularitza zerbitzuko galdera-erantzunekin batera biltzen dira. Era berean, zuzenketekin batera biltzen dira zerbitzura iristen diren testu eta liburuen gainean emandako irizpenak, hiztegitintza eta testugintza lan-talde eta mintegietan sortzen diren hizkuntza zalantzei emandako

erantzunak, EHUko izendegia normalizatzeko lanetan hartutako hizkuntza erabakiak. Bestalde, hizkuntza lanak hiru tresnatan biltzen dira: EHUko terminologiaren datu-bankua, itzulpenen corpus eleaniztuna eta testu-zuzenketen datu-basea.

Testu-zuzenketen datu-basea orain arte aipatu ditugun iturrietatik elikatzen da (ZIO, itzulpenak, ikasmaterialak, apunteak) eta EHULKU aholkularitza zerbitzuko hizkuntza fitxekin batera aztertzen da. Aholkularitza zerbitzuan biltzen diren zuzenketa eta galdera-erantzunak zenbait iturrietatik datoz: EHULKU zerbitzua, administrazioko lan eta itzulpenak, ikastaroetako materialak, edo beste batzuk. Horrela osaturiko datu base bikoitza integratzeko atal berezi bat osatu da mapa kontzeptualean aztergaiak biltzeko. Aztergai horiek dira zerbitzuak aztertuko dituenak, proposamen jakinen bat egiteko. Datu-basea zenbait esparrutan erabiliko da: era askotako testu eta itzulpenetako zuzenketa-lanetarako edo Intranet nahiz Internet bidez zabalduko diren gomendio edo erabilera-arauak. Hau da, estilo-liburu moduko bat osatu nahi du datu-baseak, trebakuntza lanetan eta zuzenketa-lanetan erabiltzeko, baina liburu horren ezaugarri nagusia dinamikotasuna da. Datu-basea egunero elikatzen

da datu berriekin: horretarako fitxa erabil-tzen da, datuak sartu, bildu eta elkarrekin er-lazioan jartzeko. Fitxa bakoitzak kodea du eta hiru eratako datuak:

- a) Zuzenketa datuak: zuzendu behar den testa, testu zuzendua (edo proposatzen dena), testuingurua (zuzenketa mota-ren arabera erabakia, ez baita testuin-guru bera behar hiztegi, morfologia, sintaxia edo bestelako zuzenketetan), dokumentazioa (zuzenketa-erabakiaren oinarri, hala behar izanez gero) eta ohar-rak. Eremu horiekin batera, zuzenketa-mota ere adieraziko da; hain zuzen ere, honako aukera hauek dira aurreikusten direnak (ezinbestekoenetik hasita):

- hizkuntza araua
- Euskaltzaindiaren araua
- Euskaltzaindiaren gomendioa
- Terminologia Batzordearen gomen-dioa (Euskararen Aholku Batzordea)
- EHULKU zerbitzuaren aholkua (EHUko aholkularitza zerbitzuaren aholkua)
- norbaiten iritzia edo proposamena

- b) Zuzenketaren identifikazio teknikorako datuak: iturria, zuzentzailea, eguna...

- c) Zuzenketaren ezaugarriak: izenburua, gako-hitzak, sailkapena. Azken atal hori ezinbestekoa gertatzen da zuzenketen kudeaketarako, hau da, zuzenketak era antolatu eta arautuan sailkatzeko eta testugintzan lagungarri gertatuko den bilduma ahalik eta osatuena presta-tzeko. Izenburuak, esate baterako, era honetakoak dira: anafora: bertan; ana-fora: erakusleak; anafora: halako; anto-laketa eskasa, antolatzaileak; antolatzai-

Campus	Leioa		Kodea	IT
Izenburua	IDAZKUNTZA, ESTILOA ETA EGUNEZKO ERABAKIAK, IDAZKUNTZA-IRIZPIDE			
Izenburu berria	"Alegia" partitula: puntuazioa			
Gako hitzak	alegia			
Sailkapena	1.1.2.4 Puntuazioa			
Zuzenketa mota	"proposamena"			
Iturria	"riktektura Alfasa, EHU, 1 or. (Itzultzaile: 3985)			
Zuzentzailea	1) (...) horrela bere kabuz aurki ditzan alegia nahi dituen garai eta herrialde zehatzetako arkitektura eta historia. 2) (...) gizarie eta morai noble bateranzko aitzinamenduaren ideia harrotu eta hazialu zuteleko alegia.			
Zuzentzaia	1) (...) horrela bere kabuz aurki ditzan, alegia, nahi dituen garai eta herrialde zehatzetako arkitektura eta historia. 2) (...) gizarie eta morai noble bateranzko aitzinamenduaren ideia harrotu eta hazialu zuteleko, alegia.			
Tzuzentzaia	1) Hori bai, iburua nola sistematu den erakusten digu irakurleari, horrela bere kabuz aurki ditzan alegia, nahi dituen garai eta herrialde zehatzetako arkitektura eta historia. 2) Frantses ilustrazioaren ideiekin bakarrak izan zuten antzinatasun munduko obra klasikoak garai bakoitzeko zirenean eragin zuten illura itzultzaile. 3) Frantses ilustrazioaren ideiekin bakarrak izan zuten antzinatasun munduko obra klasikoak garai bakoitzeko zirenean eragin zuten illura itzultzaile.			
Dokumentazioa	EGLU. EEL: komaren erabilerari dagokionez, antolatzailea ozkorraldean jartze-denean komen arlean joan ohi da (4). Antolatzailea eskunaldian jartzen denean, berriz, maila gertatzen da komarik ez agertzea (309.or.).			
Oharak				
Zuzentzaia	2012-V-23		Zuzentzaia	
Garatzaia	bafin batzokoa		Zuzentzaia	151

leak: besteak, beste batzuetan; antola-tzaileak testuan aurrera egitekoak, -(r)i dagokionez; antolatzaileak: aldetik; an-tolatzaileak: testuan aurrera egitekoak, amaitzekoak edo laburbiltzekoak; fra-seologia: definizioa nola eman; fraseo-logia: desberdin; fraseologia: destinati-boa iritzia emateko; fraseologia: eduki-era x-koa izan, edukiera x izan; eta abar. Baina zuzenketen izenburu edo defini-zio antzeko horiek sailkapen oso batean txertatzen dira: Idazkuntza, estiloa eta egunezko erabakiak (Idazkuntza-iriz-pide orokorrak (Koherezia: informa-zioaren egitura (Edukien egitura / Gai-aren garapena) / Kohesioa (Osagaien or-dena eta esaldiaren antolamendua / Anaforak, kataforak / Lokailuak, testu-antolatzaileak / Puntuazioa) / Egoera-rikiko egokitasuna (hizkuntza maila, igorlea, hartzailea...), eta abar. Zuzen-keten emaitza antolatu eta sailkatu ho-rrek emango digu aukera modurik aha-

lik eta koherenteenean jokatzeko eta erabakiak hartzeko.

- d) Zuzenketaren estatusa. Estatusari dagokionez, berdin jokatu dugu zuzenketan nahiz aholkularitza zerbitzuan. Eredu horretan darabiltzagun markak honako hauek dira: ezabatzekoa (behin eta berriz agertzen diren zuzenketek datu-basea puztu egiten baitute eta errepikapenez bete), behin behinekoa (aztertutako beharrekoa eta ontzat eman beharrekoa), behin betikoa (zerbitzuak ontzat emandako zuzenketak, hizkuntza arau orokorreki edo akademi arauak dagozkielako, nahiz zerbitzuaren ardurapeko testuak estandarizatzeko hartutako erabakiei dagozkielako).

6. Zuzenketen kudeaketa

Modu horretan antolatutako zuzenketak maila eta esparruaren arabera erabiliko dira. Oro har, Intranet edo Internet bidez eskaintzen den kontsultagunean eskainiko dira, ongi bereiziz gutxieneko zuzenketa jaso duten ikasmaterialak (sareko argitalpenak, PDF formatuan ikasleentzat), ohiko argitalpenak eta eredutzat hartzen direnak nahiz EHU-n erabiltzeko forma estandartzat erabaki direnak. Azken horiek zenbait bidetatik eskainiko dira: izendegia, EHULKU aholkularitza zerbitzuko datu-basea, testu-zuzenketen datu-basea, EHUko terminologia datu-bankua, itzulpenen corpus elebidun parekatua, eta abar. Horiekin batera, beste lan batzuk biltzen dituzten corpus ereduak ere eskainiko dira (Ereduzko Prosa Gaur) eta EHU-tik kanpoko kontsultaguneetarako sarrera (Jagonet, Duda-muda, Elhuyar, Euskalterm eta abar).

Zuzenketen datu-baseko behin betiko zuzenketa fitxak 2004an eskainiko dira Interneten bidez, EHUko Euskara Errektoreordetzaren orrian (Euskara Zerbitzuaren kontsultagunean).

7. Adibide batzuk

- (1) Zelularen makina-moduko eta kodetze-funtzioak.
[Zelularen makina-moduko funtzioa eta kodetze-funtzioa].
- (2) Zelulak prokariotikoak ala eukariotikoak diren, egiturari erreparatuta ondoriozta badaiteke ere, egokia ote da egitura ahaidetasun ebolutiboa (filogenetikoa) antzemateko?
[Egiturari erreparatuta, zelulak prokariotikoak ala eukariotikoak diren ondoriozta badaiteke ere, egokia ote da egiturari erreparatzea ahaidetasun ebolutiboa (filogenetikoa) antzemateko?]
- (3) x eta y x eta y -r en gehikuntzak dira.
[x eta y balioak x eta y -r en gehikuntzak dira].
- (4) Geometria analitikoaren arabera, $z = f(x,y)$ ekuazioa betetzen duten $P(x,y,z)$ puntuen adierazpen grafikoa hiru dimentsioko espazioan gainazal bat dela dakigu.
[Geometria analitikoaren arabera, badakigu $z = f(x,y)$ ekuazioa betetzen duten $P(x,y,z)$ puntuen adierazpen grafikoa gainazal bat dela hiru dimentsioko espazioan].
- (6) Ikaskuntzaz ari gara. Eta oinarrizko elkar eraginaz. Lehendarra —haurra eta amarena— non erritmoak zeregin azpimarratua du.
[Ikaskuntzaz ari gara. Eta oinarrizko elkareraginaz. Lehena haurra eta amarena da, non erritmoak zeregin nabarmena duen].
- (7) Zein ondorio izango ditu aste beterako zure herriko argi edo elektrizitate indarra kentzen badute?
[Zer gertatuko da astebeterako zure herriko argi edo elektrizitate indarra kentzen badute?]

- (8) Modernoa, objektiboki adierazi beharreko garaiko espirituaren aktualitateari laguntzen diona da.

[Modernoa da objektiboki adierazi beharreko garaiko espirituaren aktualitateari laguntzen diona].

- (9) Berarekin hasten baita garai berriaren dualismoa, alde batetik, klasikorantz begirako arte batekin eta, bestetik, natur zientzietan eta emantzipaziobideetan oinarritutako teknika berri batekin.

[Izan ere, berarekin hasten da garai berriaren dualismoa: alde batetik, klasikorantz begirako arte batekin, eta, bestetik, natur zientzietan eta

emantzipazio-bideetan oinarritutako teknika berri batekin].

- (10) Petrolioaren prezioaren ererikoa, kasu batean, eta zorraren krisia, bestean, dira, lehen analisian, bi eskualde hauek zergatik geratu diren nazioarteko merkataritza- eta finantza-fluxuetatik zokoraturik agertzen duten eragile nagusiak.

[Bi eragile nagusik —petrolioaren ererikoak, kasu batean, eta zorraren krisiak, bestean— esplikatzan dute zergatik geratu diren bi eskualde hauek nazioarteko merkataritza- eta finantza-fluxuetatik zokoraturik].

